

Bava Metzia (Mishnah 113a)

המלוה את חבירו — If one lends his fellow, לא ימשכנו אלא בבית דין — he may not exact security from him except in court; ולא יכנס לביתו ליטול משכנו — and he may not enter [the borrower's] house to take an article of his as security, „בחוץ תעמד” — as [the pasuk] says (Devarim 24:11): *You shall stand outside.*

Bava Metzia (Gemara 113a)

אמר שמואל — Shmuel said: שליח בית דין — An agent of the court מנתח נתוחי אין — may certainly seize an article from the borrower in the street to give to the lender as security, אבל מִשְׁכָּנֵי לֹא — but he may not exact security from the borrower by entering his house.

Kiddushin (18a)

„בגגבתו” ולא בכפילו — Since the pasuk states that one shall be sold: *for his theft*, this implies that he is not sold for his penalty of the double payment; „בגגבתו” ולא בזממו — One is sold *for his theft*, but not for his hazamah penalty.

Bava Metzia (10a)

אמר ליה — [Rav Nachman] said to [Rava]: שאני פועל — A worker is different, דידו פנד — because his hand is like an extension of the employer's hand. Therefore, when the worker picks up a find, it is as if the employer himself picked it up and acquired it on his own behalf.

Rava counters:

והאמר רב — But Rav said: פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום — A worker can withdraw from his employment even in the middle of the working day. How then can you contend that he is “owned” by his employer?

Rav Nachman replies:

אמר ליה — [Rav Nachman] said to [Rava]:... כי הדר ביה — When [the worker] withdraws from his employment, his action is valid — not because he has not been “owned” until this point, but rather — טעמא אחרתא הוא דקתיב — for a different reason; for it is written: „כי-לי” — In effect, G-d says, “They are My slaves, ולא עבדים לעבדים — and not slaves to other slaves!” No Jew can be forced to work for someone else against his will.

חוב לעבוד

שלחן ערוך (חשן משפט צז, טו) - אין כופין אותו להשכיר עצמו ולא לעשות שום מלאכה כדי לפרוע.

רא"ש (כלל עח, סימן ב) - ומה שטוען שמעון שיעשה מלאכה כדי לפרוע חובו אין בית דין כופין אותו לכך, שלא אמרה תורה אלא והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אלך את העבוט, ואפילו שליח בית דין... כל שכן שלא ישלחו בית דין יד בגופו לכופו להשתעבד ולפרוע חובו. וכן כתב רבינו תם בתשובה, כי היכי דדרשינן בגנבו ולא בזממו ולא בכפלו הכי נמי דרשינן ולא בפרעון חובו ולא במזונות אשתו, והמשכיר עצמו נקרא מכירה.

אם התנה שיעבוד

שלחן ערוך (חשן משפט צז, טו) - ואפילו התנה על עצמו שיתפוס המלווה את גופו וכתב לו זה בשטר אינו מועיל ואינו יכול לא לאוסרו ולא להשתעבד בו.

רא"ש (כלל עת, סימן ב) - ומה שהיה אומר רבינו אליהו שחייב להשכיר עצמו ולפרנס אשתו, רבינו תם נחלק עליו... ואפשר שרבינו אליהו היה מודה בשאר בעלי חוב שאין מחייבין אותו להשתעבד ולפרוע אלא דוקא במזונות אשתו, ומספר כתובה נלמד דכתיב בה ואנא אפלח ואוקיר ואפרנס.

פרישה (צז, לא) - דווקא בכתובה שנוסח תיקון חכמים הוא שכותבין בכל הכתובות ואנא אפלח ואזון כו', מה שאין כן בשאר שטרי חוב שאין הנוסח מתיקון חז"ל בזה. [והוי כאסמכתא - פתחי חושן (ב, סקל"ד)].

ב"ח (צט, טו) - אנו בי דינא אין כופין אותו כיון שהתנה על עצמו תנאי שהוא כנגד דין תורה... אם כן היכא דהתנה על עצמו להשתעבד בגופו ולעשות מלאכה אף על פי דאיהו לא קעביד איסורא אם רוצה לקיים תנאו כיון דאדעתא דהכי הלוח לו מכל מקום אין בית דין כופין אותו כיון דאית ביה איסורא.

מחנה אפרים (שכירות פועלים ב) - כיון דהלוח רוצה להשכיר עצמו מה איסור יש, והתורה לא אסרה אלא שלא ימכרוהו בית דין בעד חובו אבל אם רוצה לעשות מלאכה ליכא איסורא דאדם רשאי להשכיר עצמו לכל מי שירצה... אבל לפי עניות דעתי דמה שפטרו הרא"ש מלהשכיר עצמו אף על פי שהתנה מעיקרא היינו משום שלא היה שם תנאו כראוי ובלשון חיוב אלא תנאה בעלמא הוא דהוה ביניהון... אבל לענין שישכיר עצמו אצל מי שירצה כל שהתנה וחיוב עצמו בכך אנו כופין אותו שישכיר עצמו וירויח לפרוע לבעל חובו כמו שהתנה.

אם חייב מצד עצמו

שער המשפט (צז, ג) - על פי מה שכתב תוספות... אינו חייב להשכיר את עצמו לפרוע חובו כיון דחזינן דאין אדם רשאי למכור את עצמו לפרוע חובו... אך לפי שיטת תשובת מוהר"ם שהובא בהגהות מרדכי... כיון דפועל לא מקרי עבד אלא דמקילינן גביה לחזור בחצי יום שלא לכופו לעשות מלאכה אם כן נראה דמחויב הוא להשכיר את עצמו לפרוע חובו כיון שמחויב לפרוע חובו אלא שאין בית דין כופין אותו לכך. [ועי' הלואה לאור ההלכה עמ' רפג שמקשה עליו].

תוספות (ב"מ י) - מכל מקום מותר אדם להשכיר עצמו דדוקא עבד עברי שאינו יכול לחזור בו ואינו יוצא קודם זמנו אלא בשטר שחרור עובר משום עבדי הם. הגהות מרדכי (ב"מ עז) - תימה אם כן כשם שאסור למכור בעבד עברי כך יהא אסור להשכיר עצמו מדקרי הכא פועל עבד, ויש לומר דפועל לא מיקרי עבד אלא שכיר והא דילפינן ליה מעבד היינו לענין קולא, והיינו דכתיב כי משנה שכר שכיר עבדך דהיינו שש כדכתיב בישעיה שלש שנים כימי שכיר אם כן עבד עברי שש שנים היינו משנה שכר שכיר.

שלחן ערוך הרב (יב, ה) - ואינו חייב להשכיר עצמו ולא לעשות שום מלאכה כדי לפרוע אף על פי שנקרא לוח רשע ולא ישלם. פתחי חושן (ב, סקל"ה) - משמע שעל כל פנים מוטל עליו לסלק מעצמו שם רשע.

אם כבר היה רגיל במלאכה

אמרי בינה (דיני גביית חוב סימן ב) - משם הרדב"ז וז"ל ומסתברא לי שאם הוא רגיל לעשות מלאכה או להשכיר עצמו ועתה כדי שלא יקח בעל חוב מה שיעשה אינו רוצה לעשות כופין אותו לעשות כמו שהיה רגיל עכ"ל, ולדינא צריך עיון כי מלשון השלחן ערוך משמע דבכל אנפי אין כופין אותו להשכיר את עצמו כדי לפרוע חובו.

ערוך השלחן (צז, כה) - אם אין לו במה לשלם אין כופין אותו להשכיר את עצמו ולא לעשות מלאכה אם אין הוא בעל מלאכה עד עתה כדי לפרוע חובותיו דלא על כוונה זו הלוחו.